

az öregebb fák sugár törzsei átlag mintegy 50 angol láb magasságig kopaszok, míg a fiatal törzsek csaknem a földig vannak borítva a szívós széles legyezőalakú levelekkel. A völgyet határoló hegyoldalak sziklásak és csaknem teljesen koparak, a patak partjai cserjékkel és számos virággal ékeskednek, míg a majdnem szakadatlanul felhőtlen ég és rajta a melegen sütő nap méltó boltozataul szolgálnak ezen az egész világon páratlan tájképnek.

Saturnia caecigena Kup.

Irta A. Aigner Lajos.

Még talán sohasem okozott európai lepkének felfedezése oly általános feltűnést és érdeklődést, mint a *Saturnia caecigena*-é a jelen század 20-as éveiben, a midőn egész Európát már annyira átkutatottnak vélték, hogy valami nagyobb s feltűnőbb lepkének felfedezését szinte kizártnak tekintették.

Annál nagyobb volt az entomologusok meglepetése, midőn Rau, dohányraktári ellenőr Fiumében a nevezett lepkével előállott. 1822. június havában a *Quercus apenninán* három hernyót talált, melyeket nem ismervén egyikét praeperálta, a másik kettőből pedig ket lepkét nevelt. Ezeket sem ismervén, a következő évben megküldte az egyik példányt, a kikészített hernyóval és gubóval brünni barátjának Kupidó F. J.-nek, ki a felfedezés nagy fontosságát átlátván, az új lepkét leírta. (Neuentdecktes europäisches Nacht-Pfauenauge. Brünn, 1825. 4-r. 11 l. ábrákkal.)

Ezzel üszköt dobott a rovarászok közé. Minden gyűjtő óhajtott a gyönyörű lepkét bírni és zsákmányul ejteni. S ez nem is csoda; hiszen első példányai 130 ftjával keltek el. A következő években ennél fogva Fiuméra rándultak le Budapestről Kindermann küldöttei, Bécsből Dahl és számos más lepkész, kik a környéket, sőt az egész Tengermelléket annyira alaposan átkutatták, hogy a *S. caecigena* néhány év múlva ott teljesen kiveszettnek látszott és sokáig elő sem fordult.

Ekkor a bécsi lepkész Mann József Krajnában, a Wippach völgyében a hernyót gyertyánfán újra megtalálta. Ennek híre kiszivárogván, a következő évi szeptember hó végén, a midőn a lepkę röpi, a legbuzgóbb bécsi lepkészek, összebeszélés nélkül, minde-

gyik a másikat megelőzni remélvén, a Wippach völgyében találkoztak. Természetesen kifejezték egymás iránt örömmüket a nem remélt találkozás fölött, magaban azonban mindegyike elátkozta a másíknak buzgalmát.

A kedvezőtlen időjárás, valamint a gyűjtők sokasága voltak okai annak, hogy a zsákmány igen sovány volt, úgy hogy többen hazatertek, mások meg más irányban kutattak, és Fiuménál rá is akadtak néhány példányra. — Ezek egymásnak fogadták, hogy ezen, most ismét új termőhelyet örökké titokban tartják, és fényes légvárakat építettek, mert hármukra nézve annak tudása csakugyan kis vagyonnal felert. Ámde egyikük mégis csak kikotyogta a titkot s egy hónappal később tudott arról minden bécsi lepkész.

A rákövetkező évben ezek szinte búcsút jártak Fiuméra s a Wippach völgyéle, és nem hagytak egy zugot sem felkutatlanul. Hiszen a lepke rohamosan kelt el és mindenfelől kivánták azt, úgy hogy a nyereség a költséget bőven fedezte. Még olesó világ volt akkor, egy forinttal annyira ment a gyűjtő, mint ma tíz forinttal. Cz. A., kinek ez újabb adatokat köszönhetjük (Soc. Ent. III. 17. es 25. l.) számos, nem egészen tiszta példányt még 30—40 forintjával adott el.

Habár a két termőhelynek az egyes gyűjtők által való kifosztása a faj gyérülését vonta maga után, annak alapos kipusztítása mégsem következett volna be oly gyorsan, mint az tényleg megtörtént, ha néhány rovarkereskedő kapzsisága azt elő nem idézte volna. Így azonban Bécsből és Prágából a termőhelyekkel határos vidékek lakói a hernyónak és lepkének rendszeres kiirtásával bíztattak meg. Kisebb hivatalnokok, iparosok, sőt napszámosok és vásztorok foglalkoztak a gyűjtéssel, elannyira, hogy 1842-ben a *S. caecigena* már az egész Wippach völgyéből eltűnt, 1846-ban pedig Fiuménál már nagy ritkaság számba ment. Itt ugyan még 1855-ben is találták, de azóta sok évig ott sem fordult már elő.

A lepkének már tetemesen (12—14 frtra) leszállt ára ismét kezdett emelkedni s a kutatást immár egész Karinthiára es Tengermellékre terjesztették ki. Nem ritkán lehetett ott egyetlen napon 3—5 idegen, osztrák, német, sőt francia gyűjtővel is találkozni, akik mind a *S. caecigenát* keresték s egymást tévútra vezetni igyekeztek. A legszorgosabb kutatás mellett csak elvéve akadtak egy-egy példányra, míg végre W e s z e l y, pénzügyi hivatalnok Zárában, ott a környéken nagyobb mennyiségben találta. Ő és hivatalnoktársa K l e z i a c h B a l á z s, kiknek fogalmuk sem volt azok értékéről, a gubókat 1862—66-ig százával szállították

potom áron, 50—60 krjával a német kereskedőknek, minek folytán a lepke ára egyre csökkent, úgy hogy jelenleg a ♂ 2 frt 40, ♀ 3 frt 60 katalogus-árt képvisel.

A gonosz példának csakhamar akadtak utánczó elannyira, hogy már 1869-ben Zára egész környékéről kipusztult az állat. Üldöztetve és mindinkább hátraszorítva Dalmatiának, Horvátország- és Szlavóniának már csak némely területében, a melyeket félreeső voltak a gyűjtők szeme elől elrejti, — tengődik a *S. caecigena*.

A 80-as évek vége felé Szerém megye egyik zugában, a Fruska Gora alján akadtak rá, a 90-es évek elején pedig Meiszner Károly Fiumében is újra megtalálta a hernyót.

Ennek tenyésztése rendkívüli figyelmet igényel. A pete áttelel s április hó végén kel ki belőle a hernyó, mely a törpe csernek és törpe szilfának csakis gyöngye friss hajtásain táplálkozik. Vég-szükségben elfogadja a régiebb leveleket is, de a mellett tönkre megy. Hatszor vedlik és mindannyiszor elpusztul egy része. Junius vége felé gubózik és szeptemberben-októberben kel ki a lepke. Ez verőfényes napokon azonnal páرزik. A páرزás félóráig tart, és már 2—3 óra múlva kezdi a nőstény a petéket (180—200 darabot) letojni. Miután a *caecigenát* úgy Bécsben és Prágában, mint Drezdában, Lipszén és Berlinben petéből tenyésztették, úgylátszik sem az éghajlat, sem a tápnövény minősége nem hátráltatja fejlődését. Haberhauer a Kaukaszban a vadrózsán találta. Előfordul Kis-Ázsiában is. A Balkánban 6—7-féle *Quercus*-fajon és elvétve bükkfán is él; többnyire alacsony ágakon, nappal a levél alsó felén ül és csak reggel és este táplálkozik. Az elgubózás előtt a szép zöld hernyó, úgy mint a *S. pyri*-é, barna színt ölt, a fáról lemászik és moha vagy levél alatt fonja szabályos szép gubóját.

Eperjes környékének szövő lepkéi.

Irta Dahlström Gyula.

I.

Sarothripa undulana Hb. gy., ab. *dilutana* Hb. gy., ab. *russiana* Dup. i. r., ab. *degenerana* Hb. r. és ab. *punctana* Hb. r. VII. 15—VIII. 20. H. V. 10—VI. 20. Quercuson, a két utóbbié Salixon.

Earias vernana Hb. r. 1—VI. 5. H. VIII. 4—IX. 10.